

የካቲት 29 ቀን 2004 ዓ.ም.

ዳኞች፡- ሓጎስ ወልዱ

አልማው ወሌ

ዓሊ መሐመድ

ነጋ ዱፍሣ

አዳነ ንጉሴ

አመልካች፡- ሚ/ር ቺዛኖ ቤነኛ አልቀረቡም

ተጠሪ፡- አቶ ዘውዱ ወልደሥላሤ አልቀረቡም

መዝገቡን መርምረን የሚከተለውን ፍርድ ተሰጥቷል፡፡

ፍ ር ድ

ጉዳዩ የቀረበው አመልካች የፌዴራል ክፍተኛ ፍርድ ቤትና የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሲሚ ችሎት የሰጠው ትእዛዝ መሠረታዊ የህግ ስህተት ያለበት ስለሆነ በሰበር ታይቶ እንዲታረምልኝ በማለት ያቀረበውን አቤቱታ አጣርቶ ለመወሰን ነው፡፡ አመልካች የአሁን ተጠሪ ከፍርድ ባለእዳ ከአቶ ወንድወሰን ካሣ ቤት ገዝተው ያልከፈሉት የቤቱ ዋጋ 100,000 /አንድ መቶ ሺህ ብር/ አለ፡፡ ይህንንም ለማንም ሳይስተላልፉ ይዘው እንዲቆዩ ፍርድ ቤት ትእዛዝ ሰጥቶበታል፡፡ ስለዚህ ይህንን ገንዘብ ለፍርድ ባለእዳው እዳ መፈፀሚያ እንዲሆን በማለት አቤቱታ አቅርቦዋል፡፡ ተጠሪ በእኔ እጅ የነበረውን ገንዘብ ለመንግስት መከፈል ላለበት የካፒታል ጌይን ታክስና ሌሎች እዳዎች ክፍያዋለሁ በማለት መጋቢት 15 ቀን 2002 ዓ.ም የዕሁፍ መቃወሚያ አቀርቦዋል፡፡

የክፍተኛ ፍርድ ቤት የአሁን ተጠሪ በእጃቸው የነበረውን የፍርድ ባለእዳ የቤት ዋጋ ለካፒታል ጌይን ታክስና ሌሎች እዳዎች የክፈሉ በመሆኑ ገንዘቡ የፍርድ ማስፈፀሚያ ሊሆን አይችልም፡፡ የፍርድ ባለመብቱ የፍርድ ባለእዳውን ሌላ ንብረት አጣርተው ያቅርቡ በማለት መጋቢት 17 ቀን 2002 ዓ.ም ትእዛዝ ሰጥቷል፡፡ አመልካች በዚህ ትእዛዝ ቅር በመሰኘት ይግባኝ ለይግባኝ ሰሚው ችሎት አቅርቦዋል፡፡ ይግባኝ ሰሚው ችሎት የግራ ቀኙን ክርክር ከሰማ በኋላ የሥር ፍርድ ቤት የሰጠውን ትእዛዝ አፅንቶአል፡፡ አመልካች የካቲት 18 ቀን 2003 ዓ.ም. በተፃፈ የሰበር አቤቱታ ተጠሪ የያዙት ብር 100,000 /አንድ መቶ ሺህ ብር/ ለፍርድ ባለእዳው የሚከፈል ገንዘብ በመሆኑ ተጠሪና የፍርድ ባለእዳው ባደረጉት የቤት ሽያጭ ውል ላይ በግልጽ ተመልክቷል፡፡ ይህን ገንዘብ ተጠሪ ይዞ እንዲቆይና ለሌላ ወገን እንዳያስተላልፍ የክፍተኛው ፍርድ ቤት ትእዛዝ ሰጥቶበታል፡፡ ተጠሪ የፍርድ ቤቱን ትእዛዝ የፈፀመው ተግባር የሥር ፍርድ ቤት ሊያፀድቀው የሚገባው አይደለም፡፡ የካፒታል ጌይን ታክስ የመክፈል ግዴታ የገዢ ሳይሆን የሻጭ ግዴታ ነው፡፡ አመልካች በገንዘቡ ላይ ከፍርድ የመነጨ የቀዳሚነት መብት ያለው ሆኖ እያለ ተጠሪ ገንዘቡን ለግል ጉዳዩ ተጠቅመውበታል ስለዚህ የተጠሪ አድራጎት የፍታብሔር ሥነ ሥርዓት ሕግ ቁጥር 156ን የሚጥስ በመሆኑ ገንዘቡን ለአመልካች ሊከፍል ይገባል በማለት አመልክቷል፡፡

ተጠሪ በበኩላቸው መጋቢት 15 ቀን 2002 ዓ.ም በተፃፈ መልስ የፍርድ ባለእዳው ብር 100,000 /አንድ መቶ ሺህ ብር/ በእኔ እጅ እንዲቆይ ትእዛዝ መሰጠቱ የሚታመን ነው። ገንዘቡ በእኔ እጅ የቆየው የፍርድ ባለእዳ የሸጠለትን ቤት ወደ እኔ ስም ለማዘዋወር ሊከፍሉት የሚገባውን የመንግስት ግብር ለመክፈል ነው። ብር 84,580.47 /ሰማንያ አራት ሺህ አምስት መቶ ሰማኒያ ብር ከአርባ ሰባት ሣንቲም/ ከፍቶ ቀሪው ብር 4,085.80 ለቦታ ቅጣት የክፈልኩ በመሆኑ የሥር ፍርድ ቤትና ይግባኝ ሰሚው ችሎት የሰጠው ትእዛዝ የህግ ስህተት የለበትም በማለት ተከራክረዋል። አመልካች ገንዘቡ የተከፈለው በፍርድ ባለእዳው በአቶ ወንድወሰን ካሣ መሆኑ የቀረበው ደረሰኝ ያሣያል ተጠሪ ከፍሏል ቢባል እንኳን ገንዘቡ ከፍርድ ባለእዳ ጋር ያደረገውን ውል ማስፈፀሚያ ያደረገው የፍርድ ቤቱን ትእዛዝ በመጣስ በመሆኑ ህጋዊ እውቅና ሊሰጠው አይገባም በማለት ሰኔ 26 ቀን 2003 ዓ.ም የመልስ መልስ አቅርቧል።

ከሥር የክርክሩ አመጣጥና በሰበር የቀረበው ክርክር ከላይ የተገለፀው ሲሆን ተጠሪ ለፍርድ ማስፈፀሚያ እንዲሆን ይዘው እንዲቆዩ የታዘዘውን ብር 100,000 /አንድ መቶ ሺህ ብር/ ተጠሪ የፍርድ ባለ እዳው የሸጠልኝን ቤት ስም ለማዛወር ለካፒታል ጌይን ታክስና ለሌሎች እዳዎች ከፍያለሁ በማለት ያቀረቡትን ክርክር የሥር ፍርድ ቤትና ይግባኝ ሰሚው ችሎት መቀበላቸው ተገቢ ነው ወይስ አይደለም? የሚለውን ጭብጥ በመያዝ ጉዳዩን መርምረናል።

ጉዳዩን እንደመረመርነው ከላይ የተያዘውን ጭብጥ ለመወሰን የሥር አመልካች ተጠሪ ለፍርድ ባለእዳው ያልከፈሉትን ብር 100,000 /መቶ ሺህ ብር/ ለፍርድ ማስፈፀሚያ ለማድረግ ያቀረቡትን አቤቱታ፤ ተጠሪ ያቀረቡትን ክርክርና የአፈፃፀሙን ክርክር ያየው የፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት የአፈፃፀም መዝገብ ቁጥር 29879 በትእዛዝ በማስቀረብ አይቶታል። ከሥር ፍርድ ቤት የአፈፃፀም መዝገብ እንደተረፈነው የፍርድ ባለመብት የሆኑት አመልካች የፍርድ ባለእዳው አቶ ወንድወሰን ካሣ ለተጠሪ /አቶ ዘውዱ ወ/ሥላሤ የሸጡት ቤት ንብረትነት ሲዛወር የሚከፈል ብር በገዢው በተጠሪ እጅ ስላለ ገዢው ገንዘቡን ለባለእዳው ማይከፍሉ በእጃቸው ይዘው እንዲቆዩ እና ይህንንም ለመፈፀማቸው ቀርበው እንዲያስረዱ ትእዛዝ ይሰጥልኝ በማለት ሐምሌ 2 ቀን 1996 ዓ.ም አመልክተዋል። የሥር ፍ/ቤትም ተጠሪ ብር 100,000 /አንድ መቶ ሺህ ብር/ ለባለ እዳው ማይከፍሉ ይዘው እንዲቆዩ አሟሏል። እንደዚሁም ፍ/ቤቱ የአሁን ተጠሪ በ ትእዛዙ መሠረት የፈፀሙ መሆኑን ወይም የማይፈጽሙበ ምክንያት ካለ በሚቀጥለው ቀጠሮ ቀርበው እንዲያስረዱ በማለት ሐምሌ 2 ቀን 1996 ዓ.ም. ትእዛዝ ሰጥቷል። ለተጠሪም የእግድ ትእዛዙን ከመጥሪያ ጋር ልኳል።

የአሁን ተጠሪ መጥሪያው እና የእግድ ትእዛዙ ከደረሳቸው በኋላ ሐምሌ 26 ቀን 1996 ዓ.ም ከጠበቃ ጋር ቀርበው ከተባለው ገንዘብ ውስጥ ብር 90,000 /ዘጠና ሺህ ብር/ ለመንግስት ግብር ተከፍሏል በማለት አስረድተዋል። አመልካች የተጠሪ ክርክር ትክክለኛ አይደለም ተጠሪ ገንዘቡን በሞዴል 85 ገቢ እንዲያደርጉ ትእዛዝ ይሰጠልኝ በማለት ተከራክረዋል። ፍርድ ቤቱ መርምሮ ብይን ለመስጠት ለህዳር 9 ቀን 1997 ዓ.ም ቀጠሮ ሰጥቷል። ህዳር 9 ቀን 1997 ዓ.ም የሥር ፍርድ ቤት ተጠሪ ብር 90,000 /ዘጠና ሺህ ብር/ ለመንግስት ግብር የክፈሉ መሆኑን የሚያሳዩ ማስረጃ ያልቀረበለት መሆኑን ገልጾ ይህ ፍ/ቤት ገንዘቡ ታግዶ እንዲቆይ የሰጠው ትእዛዝ እንደተጠበቀ ሆኖ ተጠሪ ለመንግስት ግብር የክፈል መሆኑን የሚያሳዩውን ህጋዊ ደረሰኝ ያቅርቡ በማለት ትእዛዝ ሰጥቶ ተጠሪ ደረሰኝ የሚያቅርቡ ቢሆን ለመጠባበቅ ለህዳር 17 ቀን 1997 ዓ.ም. ቀጠሮ ሰጥቷል። ህዳር 17 ቀን 1997 ዓ.ም. የተጠሪ ጠበቃ ቀርበው ባለፈው ቀጠሮ ደንበኛቸው ብር 90,000 /ዘጠና ሺህ ብር/ ለመንግስት ግብር ከፍያለሁ ያሉት በስህተት

ነው ገንዘቡ ገና አልተከፈለም ወደ ፊት የቤቱ ንብረትነት ከሻጭ ወደ ገዥ ሲዛወር የሚከፈል በመሆኑ ልንጠየቅ የሚገባው ክፍያ አይደለም በማለት አመልክቷል። ፍርድ ቤቱ ተጠሪ የፍርድ ባለአዳውን ገንዘብ ለማንም ሳይከፍሉ በእጃቸው ይዘው እንዲቆዩ በማለት ህዳር 17 ቀን 1997 ዓ.ም ትእዛዝ ሰጥቷል። ተጠሪ በእኔ እጅ የነበረውን ገንዘብ የፍርድ ባለአዳው መክፈል የሚገባቸውን የካፒታል ጌይን ታክስና ለትርፍ ቦታ ቅጣት ከፍያለው የሚሉት መጋቢት 26 ቀን 1997 ዓ.ም. መሆኑን ለሥር ፍ/ቤት ያቀረቧቸው ቁጥራቸው 981809 እና 931808 የሆኑ ደረሰኞች ያሳያሉ። ከላይ ይዘታቸውን የገለጽናቸው የከፍተኛ ፍርድ ቤት የሰጣቸው ትዕዛዞች ተጠሪ አከራካሪውን ብር 100,000 /መቶ ሺህ ብር/ የፍርድ ባለ ዕዳው ሊከፍለው ለሚገባው የግብር ዕዳም ሆነ በሌላ ምክንያት ወጭ ሳያደርግ ባለበት ሁኔታ ይዞ እንዲቆይ ግልጽና የማያሻማ ትዕዛዝ ሰጥቶ እያለና ተጠሪም ይህንን የፍርድ ቤቱን ትዕዛዝ እያወቀ ገንዘቡን ለካፒታል ጌይን ታክስና በትርፍ ቦታ ቅጣት የከፈለ መሆኑን ነው።

የፍርድ ባለአዳ የሆነ ሰው በእጁ ያልገባ ከሌላ ሰው የሚጠይቀው በሚተላለፍ ሰነድ ያልተደገፈ ገንዘብ ያለው መሆኑ በተረጋገጠ ጊዜ ገንዘቡን የመያዝ ወይም የማስከበሩ ሥርዓት የሚፈፀመው ፍርድ ቤት ግልጽ የሆነ ትእዛዝ እስከሚሰጥ ድረስ ለፍርድ ባለአዳው ገንዘብ መክፈል የሚገባው ሰው ይህንን የሚከፈለውን ገንዘብ ለማንም ሰው ሳይሰጥ በእጅ እንዲቆይ በማድረግ እንደሆነ በፍታብሔር ሥነ ሥርዓት ሕግ ቁጥር 409 ንዑስ አንቀጽ 1 በግልጽ ተደንግጓል። የከፍተኛ ፍርድ ቤት ሀምሌ 2 ቀን 1996 ዓ.ም፣ ህዳር 9 ቀን 1997 ዓ.ም. እና ህዳር 17 ቀን 1997 ዓ.ም የሰጠው ትእዛዝ ተጠሪ ገንዘቡ አንድ ጊዜ ለግብር እዳ ተከፍሏል። ሌላጊዜ ደግሞ ወደፊት ለግብር እዳ የሚከፈልና ጊዜ የማይሰጥ ነው በማለት የተከራከሩ ቢሆንም ገንዘቡን ለማንም ሳይሰጥ በእጃቸው ይዘው እንዲቆዩ ግልፅና የማያሻማ ተደጋጋሚ ትእዛዝ የሰጠ መሆኑንና ትእዛዙም በፍታብሔር ሥነ ሥርዓት ሕግ ቁጥር 409 ንዑስ አንቀጽ 1 መሠረት ያደረገ መሆኑን ነው።

የከፍተኛ ፍርድ ቤት በተጠሪ እጅ ተይዞ እንዲቆይ ትእዛዝ የሰጠበት ብር 100,000 /መቶ ሺህ ብር/ ለአመልካች የእዳ መክፈያነት መዋል አለበት ወይስ ተጠሪ ከፍርድ ባለአዳው የገዙትን ቤት ስም ለማዛወር መክፈሉ አስፈላጊ ለሆነው የካፒታል ጌይን ታክስ ክፍያ መዋል አለበት? የሚለውን ጭብጥ ያልወሰነውና ወደፊት መርምሮ ትእዛዝ የሚሰጥበት መሆኑን ህዳር 9 ቀን 1997 ዓ.ም በሰጠው የአፈፃፀም ትእዛዝ በግልጽ አስፍሮታል። ተጠሪ ገንዘቡን ይዞ እንዲቆይ ትእዛዝ የተሰጠበት ገንዘብ ለአመልካች እዳ መክፈያነት ይውላል ወይም ተጠሪ ከፍርድ ባለአዳ የገዛውን ቤት ስመሀብት ለመዛወር ሻጭ (የፍርድ ባለአዳው) ለሚከፍሉት የካፒታል ጌይን ታክስ መክፈያነት ይዋል የሚለውን የሥር ፍርድ ቤት ሳይወሰንና ግልጽ ትእዛዝ ከመስጠቱ በፊት አመልካች ከፍርድ ባለአዳው ጋር አድርጌዋለሁ የሚሉትን የቤት ሽያጭ በውሉ መሠረት የቤቱን ስመሀብት ሻጭ (የፍርድ ባለአዳው) ወደ ገዥ (ተጠሪ) ለማዛወር በህግ እንደ ቅድመ ሁኔታ የተቀመጠው የካፒታል ጌይን ታክስ ለመክፈል የሥር ፍርድ ቤት በተደጋጋሚ የሰጠውን የእግድ ትእዛዝ በመጣስ ገንዘቡን ወጭ ያደረግሁ መሆኑን ያሳዩልኛል የሚሏቸውን ደረሰኞች በማያያዝ ለዚህ ሰበር ክርክር መነሻ የሆነውን ትእዛዝ ለሰጠው ችሎት ክርክር አቅርቦዋል። ይኸው ተጠሪ አፈፃፀሙን የያዘው ፍርድ ቤት ሐምሌ 2 ቀን 1996 ዓ.ም፣ ህዳር 9 ቀን 1997 ዓ.ም ተጠሪ ገንዘቡን ለማንም ሳይሰጡ በእጃቸው ይዘው እንዲቆዩ የሰጠው የእግድ ትእዛዝ እዲነሣላቸው የሥነ ሥርዓት ህጉን መሠረት በማድረግ አቤቱታ አቅርበው ፍርድ ቤቱ በፍትሐብሔር ሥነ ሥርዓት ሕግ ቁጥር 409 ንዑስ አንቀጽ 1 መሠረት የሰጠው የእግድ ትእዛዝ እንዲነሳ

ሃያደርግ፣ ገንዘቡን በራሳቸው ፍላጎትና ግላዊ ውሳኔ የእሳቸውን መብትና ጥቅም ለሚያስከብር ተግባር /ክፍያ/ ወጭ ያደረጉት መሆኑን የሚያሳይ መሆኑን ተረድተናል።

ፍርድ የሚያስፈፀመው ፍርድ ቤት አንድ ሰው የተወሰነ ነገር ከመፈፀሙ እንዲታገድ ትእዛዝ ሰጥቶ እያለ ትእዛዝ የተሰጠው ሰው በትእዛዙ መሠረት ሊፈፀም ሲችል ሆነ ብሎ ሳይፈፀም የቀረ እንደሆነ ወይም እንዳይፈፀም የተከለከለውን ነገር የፈፀም እንደሆነ ፍርድ ቤቱ የእንቢተኛውን ንብረት እንዲያዝና እንዲሸጥ አድርጎ የተወሰነበትን ግዴታ እንዲፈፀም ለማዘዝና ተገቢ መስሎ ከታየውም ከንብረቱ ሽያጭ ለፍርድ ባለገንዘብ ካሳ ወይም ኪሣራ እንዲከፈል እንደሚወሰን በፍታብሔር ህግ 400 በግልጽ ተደንግጓል። የፍትሐብሔር ሕግ ቁጥር 156 ንዑስ አንቀጽ 2 የፍርድ ቤትን የእግድ ትእዛዝ ያላከበረው ሰው ንብረት ለፍርድ ባለገንዘብ ገንዘብ መክፈያ በመሸጥ ለማስከፈል ፍርድ ቤቱ ትእዛዝ እንደሚሰጥ የሚደነግግ ሲሆን ከዚህ በተጨማሪ እግድን ያላከበረውን ሰው የፍርድ ቤቱን ትእዛዝ በመጋፋቱ በችሎት መድፈር ወንጀል የወንጀል ቅጣት ሊወሰንበት እንደሚችል የፍታብሔር የሥነ ሥርዓት ሕግ ቁጥር 156 ንዑስ አንቀጽ 1 ይደነግጋል።

በያዝነው ጉዳይ ተጠሪ አመልካች ለፍርድ ማስፈፀሚያ እንዲሆን ይከበርልኝ በማለት የፍርድ ባለአዳው ሀብት የሆነ ብር 100,000 /መቶ ሺህ ብር/ ለማንም ሰው ሳይሰጥ በእጁ ይዞ እንዲቆይ የፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት የሰጠውን ተደጋጋሚና ግልጽ ትእዛዝ እያወቀና ገንዘቡ የእግድ ትእዛዝ ሊሰጥበት አይገባም የሚል መቃወሚያ ሲያቀርብና በችሎት ሲከራከር ቆይቶ ፍርድ ቤቱ የሰጠው የእግድ ትእዛዝ ሳይሆነም ተጠሪ ገንዘቡን የፍርድ ባለአዳ የሸጠውን ቤት ስመሀብቱ ለማዛወር ቅድመ ሁኔታ የሆነውን የካፒታል ጌይን ታክስና የትርፍ ቦታ ቅጣት መክፈያነት አውየዋለሁ በማለት ያቀረበውን ክርክር የሥር ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚው ችሎት መቀበላቸው ተገቢነት የሌለውና ከላይ የጠቀስናቸው የህግ ድንጋጌዎችን መሠረት ያላደረገ ሆኖ አግኝተነዋል። ማንም ሰው ህጉን በእጁ አድርጎ እንዲጠቀምና በራሱ ጉዳይ ዳኛ ሆኖ እንዲወሰን አይፈቀድለትም። ተጠሪ የፍርድ ባለአዳው ብር 100,000 /መቶ ሺህ ብር/ በእሱ እጅ የነበረ መሆኑን በመጠቀም ገንዘቡን ለማንም ሰው አሳልፎ እንዳይሰጥ ወይም እንዳይከፈል ፍርድን የሚያስፈጽመው ፍርድ ቤት የሰጠውን ግልጽ የእግድ ትእዛዝ እያወቀ ሆነ ብሎ ገንዘቡን የፍርድ ባለአዳው ከእኔ ጋር ላደረገው የቤት ሽያጭ ውል ለሚፈለግበት የካፒታል ጌይን ታክስ እና የትርፍ ቦታ ቅጣት እጠየቃለሁ በማለት የሚያቀርበው ክርክር የፍታብሔር ህግ ቁጥር 409 ንዑስ አንቀጽ 1፣ የፍትሐብሔር ሥነ ሥርዓት ሕግ ቁጥር 400 እና የፍታብሔር ሥነ ሥርዓት ሕግ ቁጥር 156 ድንጋጌዎችን የሚጥስና የወንጀል ተጠያቂነትን የሚያስከትል ተግባር ሆኖ እያለ ተጠሪ አመልካች ላቀረበው የፍርድ አፈፃፀም ጥያቄ ተጠያቂነት የለበትም በማለት የከፍተኛው ፍርድ ቤትና ይግባኝ ሰሚ ችሎት የሰጡት ውሳኔ መሠረታዊ የህግ ስህተት ያለበት ነው በማለት ወስነናል።

ስለሆነም አመልካች ለማንም ሰው ሳይሰጥ ወይም ክፍያ ሳይፈጽም ፍርዱን በሚያስፈፀመው ፍርድ ቤት የተሰጠውን ተደጋጋሚ ግልጽ ትእዛዝ በመጣስ የፍርድ ባለአዳው ከእኔ ጋር ላደረገው ውል ምክንያት ለነበረበት የካፒታል ጌይን ታክስና ለትርፍ ቦታ መቀጫ ክፍያዋለሁ የሚለውን ብር 100,000 /አንድ መቶ ሺህ ብር/ ለፍርድ ባለመብት (አመልካች) የመክፈል ኃላፊነት አለበት በማለት በፍታብሔር ሥነ ሥርዓት ህግ ቁጥር 409(1) የፍታብሔር ሥነ ሥርዓት ሕግ ቁጥር 400 የፍታብሔር ሥነ ሥርዓት ሕግ ቁጥር 156(2) መሠረት ወስነናል።

ው ሣ ኔ

1. የፌዴራል ከፍትኛ ፍርድ ቤት መጋቢት 17 ቀን 2002 ዓ.ም የሰጠው ትእዛዝ የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት ህዳር 22 ቀን 2003 ዓ.ም. የሰጠው ትእዛዝ ተሸሯል።
2. ተጠሪ ብር 100,000 /አንድ መቶ ሺህ ብር/ ለአመልካች የመክፈል ኃላፊነት አለበት በማለት ወስነናል።
3. በዚህ ፍርድ ቤት ያወጡትን ውጭና ኪሣራ ግራ ቀኝ የየራሳቸው ይቻሉ።

መዝገቡ ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ቤ/ዮ